

Вокально-педагогічний репертуар для високих та середніх жіночих голосів

ХРЕСТОМАТІЯ

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для вищих навчальних закладів

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

ББК 85.94
УДК 78.087.612
В 66

Рецензенти:

Кияновська Л. О. — доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики
Львівської національної музичної академії ім.М.В.Лисенка;
Можайкіна Н. С. — кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики
постановки голосу інституту мистецтв НПУ ім.М.П.Драгоманова

Рекомендовано

Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для вищих навчальних закладів
для студентів вищих навчальних закладів
(Лист №1/11 — 4266 від 25.0510)

В 66 **Вокально-педагогічний репертуар для високих та середніх жіночих голосів. Хрестоматія.** / упор.
Колосова Е. Г., Царук С. М. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 216 с.
ISBN 978-966-10-1920-0

Видання містить навчальний репертуар для високих та середніх жіночих голосів, методичні поради щодо розучування і виконання вокальних вправ, вокалізів та художніх творів. Рекомендується викладачам та студентам музично-педагогічних навчальних закладів, широкому загалу любителів вокального мистецтва.

ББК 85.94
УДК 78 087 612

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Нотне видання

**Вокально-педагогічний репертуар
для високих та середніх жіночих голосів**

ХРЕСТОМАТІЯ

Упорядкування

Колосова Е.Г., Царук С.М.

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Наталія Пуківська*
Музичний редактор *Володимир Островський*
Обкладинка *Любомира Бейгера*
Комп'ютерна верстка *Галини Кузів*

Підписано до друку 24.05.2011. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс ЕТД. Умовн. друк. арк. 25,11. Умовн. фарбо-відб. 25,11.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001р.

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66

ISBN 978-966-10-1920-0

publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

ЗМІСТ

Від упорядників	5
Методичні поради	6
Рекомендовані вправи.....	9
Вокалізи.....	14
Обробки українських народних пісень	42
Ой вийся, хмелю. <i>Обробка Л. Ревуцького</i>	42
Покладу, покладу. <i>Обробка Д. Задора</i>	44
Ой, джигуне, джигуне. <i>Обробка М. Лисенка</i>	47
Ти сама, мати, провинила. <i>Обробка М.Лисенка</i>	49
Ой ходила дівчина бережком. <i>Обробка М. Лисенка</i>	50
Очерет лугом гуде. <i>Обробка Н. Скоробогатька</i>	52
В місяці юлі випала пороша. <i>Обробка С. Богуславського</i>	54
Чом, чом не прийшов. <i>Обробка Ж. Колодуб</i>	56
Козаче, козаче, я тобі не вірю. <i>Обробка І. Майчика</i>	60
На поточку-м прала. <i>Обробка В. Уманця</i>	64
Прилетіла перепілонька. <i>Обробка Л. Ревуцького</i>	67
Спать мені не хочеться. <i>Обробка Л. Кауфмана</i>	69
Я лисичка, я сестричка. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	72
Ой, що буде, то буде. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	74
Одна гора високая. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	76
Добрий вечір, дівчино. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	78
Ой за гаєм, гаєм. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	80
Ой лопнув обруч. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	82
Ой що ж то за шум учинився? <i>Обробка І. Омелянчук</i>	84
Ой лис до лисиці. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	86
Сів горобчик, зажурився. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	88
По дорозі жук. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	90
Грицю, Грицю, до роботи. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	92
Занадився журавель. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	94
Їхав козак за Дунай. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	96
Дівка в сінях стояла. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	98
Прийшла кума. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	100
Ой під вишнею. <i>Обробка І. Омелянчук</i>	102
Вокальні твори українських композиторів.....	104
Ой у лісі коло дуба. <i>Музика Г. Петрицького, слова І. Кутеня</i>	104
Засихає в степу материнка. <i>Музика О. Сандлера, слова Л. Забашти</i>	106

Перша любов. <i>Музика Я. Цегляра, слова А. Сафронова</i>	110
Посміхнися, доле. <i>Музика І. Поклада, слова М. Ткача</i>	113
Калина. <i>Музика О. Білаша, слова Д. Павличка</i>	115
Прилетіла ластівка. <i>Музика О. Білаша, слова М. Ткача</i>	119
Говори, говори. <i>Музика Р. Талашок, слова Г. Ісаєнко</i>	122
Мрії. <i>Музика А. Гаєвського, слова Лесі Українки</i>	127
Місяць ясененький. <i>Музика Я. Степового, слова Лесі Українки</i>	130
Колискова. <i>Музика А. Косенка, слова О. Блока, переклад Г. Яра</i>	134
Утоптала стежечку. <i>Музика Я. Степового, слова Т. Шевченка</i>	138
Ой казала мені мати. <i>Музика та слова С. Гулака-Артемівського</i>	141
Ой три шляхи широкії. <i>Музика Я. Степового, слова Т. Шевченка</i>	143
Стояла я і слухала весну. <i>Музика К. Стеценка, слова Лесі Українки</i>	146
Ой візьму відерце. <i>Музика і слова А. Кос-Анатольського</i>	148
Розвійтеся з вітром. <i>Музика Я. Степового, слова І. Франка</i>	152
Смутної провесни. <i>Музика М. Лисенка, слова Лесі Українки</i>	156

Пісні, романси та арії західноєвропейських композиторів 158

Юна Флора. <i>Музика Ж. Векерлена, український текст Е. Колосової</i>	158
Менует Екзоде. <i>Обробка Ж. Векерлена, слова Фавора, переклад Е. Колосової</i>	161
Бравий хлопець. <i>Музика Ф. Шопена, вірші Б. Залеського, український текст С. Царук</i>	164
Прощання Моллі. <i>Музика Л. Бетховена, вірші Г. Бюргера, український текст Е. Колосової</i>	167
Куранти. <i>Музика Е. Жак-Далькроза, український текст Е. Колосової</i>	169
Чарівна квітка. <i>Музика Л. Бетховена, вірші Г. Бюргера, український текст Е. Колосової</i>	171
У садочок поспішай. <i>Музика Й. Гайдна, український текст Е. Колосової</i>	173
Замріяна. <i>Музика С. Монюшка, слова В. Гьоте, український текст Е. Колосової</i>	175
Романс. <i>Музика П. Монсінї, український текст Е. Колосової</i>	178
Колискова. <i>Музика М. Регера, український текст Е. Колосової</i>	180
Туга за весною. <i>Музика В. Моцарта, вірші Овербека, український текст Е. Колосової</i>	183
Aria. <i>A. Scarlatti</i>	185
Arietta. <i>A. Scarlatti</i>	190
Se tu m'ami. <i>G. Pergolesi</i>	192
Aria. <i>D. Sarri</i>	197
O pargoletto arciero. <i>B. Pasquini</i>	203
Ingrata si mi svena. <i>A. Vivaldi</i>	206
Vieni, vieni o mio diletto. <i>A. Vivaldi</i>	210
Canzonetta. <i>A. Scarlatti</i>	211
Tace il labro. <i>D. Sarri</i>	214

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Хрестоматія пропонується як навчально-репертуарна збірка з методичними рекомендаціями для студентів та викладачів вокалу I-II курсів музичних факультетів середніх та вищих педагогічних навчальних закладів.

На перших уроках вважаємо за необхідне ознайомити студента з будовою голосового апарату, концентруючи його увагу на резонуючих порожнинах, розташуванні голосових зв'язок та їх функції під час співу (фонації), особливостях вокально-дихального процесу. Засвоєння теоретичної інформації пропонуємо поєднати із виконанням вокальних вправ, направлених на розвиток відчуття резонуючих поверхонь (головної, носо-губної), опори співацького дихання і звука, для покращення роботи артикуляційного апарату.

Відчуття основного спрямування звука на вправах переноситься на коротенькі поспівки з текстом. Важливою умовою успішності початку навчання співу є вдалий вибір мови вокальних творів. За своєю м'якістю і співучістю найбільш зручними є українська та італійська мови. У хрестоматію включено коротенькі поспівки – українські народні пісні, які рекомендуємо виконувати, рухаючись вгору «по півтонах», для активізації артикуляційного апарату, для вироблення м'якої і твердої атаки звуку, навичок кантиленного співу.

Вокалізи для високого мецо-сопрано і сопрано упорядковано із врахуванням особливостей початкового етапу оволодіння студентом вокально-технічних навичок. Радимо транспонувати вокалізи та вокальні твори з метою знайти «примарний тон» – зручну для студента тональність, в якій він почуває себе найбільш комфортно. Слід зауважити, що для вокаліста-початківця корисним є розучування та виконання вокалізів з назвою нот. Сольфеджування сприяє вирівнюванню звучання сполучуваних голосних та приголосних. Відсутність літературного тексту дозволяє студенту зосередитись на виробленні рівного вокального тону, кантиленного співу, рухливості власного голосу.

Одночасно із розвитком вокальної техніки необхідно розвивати і художньо-виконавські навички. Тільки при тісному взаємозв'язку цих сторін можна говорити про правильне формування студента не лише як вокаліста, але і як майбутнього вчителя музики. Специфіка професійної діяльності вимагає від учителя музики розвинених умінь співу під власний інструментальний супровід.

Основним фактором, який впливає на успішність процесу самостійного вивчення творів із власним супроводом, є глибоко продуманий вибір репертуару. Слід враховувати як рівень володіння інструментом, стан вокальної підготовки, так і індивідуально-творчі здібності студента.

Відповідно до вимог модульних завдань, які передбачають виконання пісень із власним супроводом, пропонуємо для самостійного опрацювання українські народні пісні з нескладним акомпанементом. Одночасно вони можуть використовуватись і як вокальні твори для початківців.

Художні твори у хрестоматії систематизовано послідовно від простішого до складнішого таким чином, щоб не зашкодити голосовому апарату. На початку кожного розділу розміщено твори з невеликим діапазоном у середній теситурі, які дозволяють контролювати звуковедення, досягаючи однорідності звучання голосу. Вивчення таких творів не викликає втомлюваності голосового апарату, вони є зрозумілими і за своєю художньою сутністю, і за музично-емоційним змістом для вокаліста-початківця.

Успішне вирішення завдань вокальної підготовки майбутнього вчителя музики залежить не лише від творчої особистості учня, його вокально-технічної підготовки, природного голосового матеріалу. Це кропітка робота, яка вимагає терпіння і залежить від сили психологічного впливу викладача на студента, наявності взаєморозуміння між педагогом і студентом.

*Ельвіра Колосова,
Світлана Царук*

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Метою цих методичних порад є допомога студентам та викладачам середніх та вищих музично-педагогічних закладів у питаннях вибору вокального репертуару та подолання найпоширеніших вокальних труднощів.

При ознайомленні студента з побудовою голосового апарату, функціями голосових зв'язок під час співу (фонації), процесом дихання варто застосовувати вправи, які запропоновані в першій частині хрестоматії і супроводжуються методичними порадами. Перша умова вокального навчання — це поєднання теоретичної інформації з практичною роботою (вправи на відчуття резонаторів, опори звуку). Друга — вдумливий аналіз звуку, який видобуто. Тільки після того, як учень відчув основне спрямування звуку та роль дихання у співочому процесі, можна від вправ перейти до коротеньких поспівок із текстом.

Важливою умовою на початку навчання співу є вибір мови. За своєю м'якістю та співучістю найбільш зручними є італійська та українська мови. Окрім вправ, у першій частині хрестоматії запропоновані також коротенькі поспівки — мотиви українських народних пісень, які виконуються як вправи по півтонах, рухаючись вгору. Їх мета — активізація артикуляційного апарату, опанування твердої та м'якої атаки звуку, близькості вимови та вироблення навичок кантиленного співу.

Після копіткої роботи над вправами та поспівками, коли ви напевне знаєте помилки конкретного учня, його «примарний тон» (де він відчуває себе досить впевнено), можна підібрати нескладний вокаліз. Як правило, виникають певні труднощі — це перехідні ноти, відсутність близької, чіткої вимови, недостатня опора звуку. Не обов'язково співати весь вокаліз і «вспівувати» помилки. Знайдіть ті «злочасні» три-чотири такти і перенесіть їх у «примарну зону» учня. Зосередьте увагу на причинах непопадання в резонатори, знайдіть відповідь на питання: чому в «примарній зоні» той самий хід мелодії звучить яскраво. Це може бути відсутність близької вимови голосної, недостатнє відчуття високої позиції звуку, тощо.

Дуже важливо проаналізувати роботу м'язів (позіхання, купол). Відсутність м'язових відчуттів призводить до млявого, невпевненого співу. Підберіть вправи на сполучення приголосних та голосних (у одних ближче звучить «мі», в інших «до» чи «ду»), поспівайте від «примарного тону» вгору чи вниз по півтонах і тільки потім співайте весь вокаліз.

Слід зауважити, що для вокаліста-початківця корисним є спів вокаліза з назвою нот (сольфеджування). Це сприяє вирівнюванню голосних та приголосних, а відсутність літературного тексту дозволяє зосередитись на однорідності та рухливості звучання власного голосу. Для кантиленного співу найкращий спосіб — спів на голосний «а». Саме цей голосний дозволяє відчути відкрите горло (позіхання, купол) і дає розуміння кантилени. Якщо учневі підказати: подовжуй букву «а» трішки більше її ритмічної тривалості, тягни від звуку до звуку безперервно, без ям — результат вражаючий. Хоча слід зазначити також і неприємний момент — це втомлюваність голосового апарату, викликана довгим, одноманітним положенням гортані. В такому випадку треба зупинитися і перейти до сольфеджування, де голосні також протягуються, а приголосні вимовляються дуже швидко, як кажуть, «проклацуються».

В умовах музично-педагогічного закладу, коли голосовий матеріал студента може бути дуже скромним, підбір репертуару на I-II курсах ставить перед викладачем цілу низку важливих конкретних завдань: врахування ритмічних труднощів, теситурних особливостей твору (дуже високі ноти в більшості випадків бувають небажані), наявності стрибків від квінти до октави. Слід враховувати також і вікові особливості учня, ступінь розуміння та усвідомлення ним поетичного тексту художнього твору. Немає ніяких гарантій, що студент на початковому етапі навчиться правильно видобувати звук, тому роботу над вправами, поспівками і вокалізами необхідно продовжувати і на наступних курсах. У міру засвоєння тонкощів вокальної майстерності, репертуар можна ускладнювати, переходячи до вивчення обробок українських народ-

ТИ САМА, МАТИ, ПРОВИНИЛА

Обробка М. Лисенка

The musical score is written in G major and 3/4 time. It begins with a treble clef and a single note on the staff. The tempo is marked 'Moderato'. The piano accompaniment starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The vocal line enters with a piano (*p*) dynamic. The lyrics are: 'Ти са-ма, ма-ти, про-ви-ни-ла, ти са-ма, ма-ти, про-ви-ни-ла, та що не ра-но і-збу-ди-ла.' The piano accompaniment features a steady bass line and chords in the right hand.

1. Ти сама, мати, провинила, | Двічі
Та що не рано ізбудила.
2. Що чужі дочки рано встали, | Двічі
По добрій долі собі взяли.
3. А я, молода, спізналася, | Двічі
Та лиха доля судилася.
4. Ой посію мак над водою, | Двічі
Та й уродить мак з лободою.
5. Ой не жаль, мати, що мак густий, | Двічі
А як жаль мені, що вік пустий.

ОЙ ХОДИЛА ДІВЧИНА БЕРЕЖКОМ

Обробка М. Лисенка

Жваво

mf *leggiero* *marcato*

Ой хо - ди - ла дів - чи - на бе - реж - ком, ой хо - ди - ла

mp

piu f

дів - чи - на бе - реж - ком, за - га - ня - ла се - лез - ня

piu f

ба - тіж - ком, за - га - ня - ла се - лез - ня ба - тіж - ком.

rall.

ge - me il co - re che in a - mo - re si con - su - ma, si con -

a tempo

su ma e nol puo dir; il la - bro, il co - re si con -

rall. assai (Кінець) *a tempo*

su - ma, si con - suma e nol puo dir.

mf

sentito il basso

rall.

mf a tempo

Vie - ni, o Di - o, deh, vie - ni, o mor - te, se la

poco rall. a tempo

sor - te ren - de muto il mio lan - guir. Vie - ni, o Dio, deh, vie - ni, o

mor - te, se la sor - te ren - de mu - to, ren - de muto il mio lan -

rall.

guir, ren - de mu - to il mio lan - guir, il mio lan - guir.